

נתיב גמילות חסדים

יבאר ענייני גמילות חסדים והכנסת אורחים ובקור חולים והקלוויית המת
ושמחת חתן וכלה:

פרק א

בספר משלי (ט"ז, ו') בחסד ואמת יכופר
עוון, שלמה המלך ר"ל כי מי שעושה
גמילות חסדים לבני אדם, ראוי שיחי' הש"י
עושה אהו ג"כ חסד לכפר עונותיו ואין מודקק
עמו במה שעושה מן החטאים, כי כך היא המדה
שמי שעושה לפנים משורת הדין עושים עמו ג"כ
לפנים משורת הדין, ודבר זה עוד יחבאר כי מדה
זאת בפרט מיוחדת לה, שכאשר האדם גומל חסדים
ועושה טובות לבריות, שכן עושה הש"י ג"כ
וגוהג מדה חסד עמו ומוותר לו ומכפר לו חטאיו.
ועוד כי החסידות היא שנכנס לפנים משורת הדין
ויש לו דביקות במדה זאת, והחטא הוא שיצא
לגמרי מן היושר, והי' לו כי הם שני הפנים
כי הדבק בתכסד לא זה שהוא עושה כשורה וכדין
רק שנכנס לפנים משורת הדין, והחטא לא זה
שיצא חוץ מן היושר והדין, ולכן כאשר חטא
ויצא מן היושר אם יעשה חסידות ויכנס לפנים
משורת הדין דבר זה הפך אשר חטא והוא כפרה
לו, ואמר שגם באמת יכופר עון כי החטא הוא
מעשה שקר, וכאשר הוא בעל אמת ראוי שיזוהר
הש"י מכפר לו החטאים שהם מעשה שקר שחטא
בשכל יצר הרע כי כאשר תאדם נמשך בדבריו
אחר האמת א"כ הוא בעל אמת, ודבר זה כפרה
על החטאים שהם מעשה שקר:

אבל ר"ל מפרשים הכתוב הזה כי בעל גמילות
חסדים ראוי לכפרת החטא, כי בעל גמילות
חסדים יש בו הטוב הגמור שהוא מטיב לאחרים,
ולאדם כמו זה יש לו זכות ודקות החמרי ואינו
אדם חמרי גמור, כי החומר אינו משפיע רק
זאת מקבל תמיד, ודבר זה רמזו רז"ל במה
שאמרו (אבות פ"א ע"ג) יחסי חסדיו עם
עם

האריץ שהוא אדם חמרי אין לו מדה חסידות
לעשות הטוב אל אחר, כי החמרי הוא מקבל
ואינו משפיע לאחר, ולכן בעלי גומלי חסדים
שעושים הטוב ומשפיעים לאחרים אינו חמרי
רק יש לו זכות חומרי, וכשכיל זה מוכך גופו
וחומרן מן החטא אשר הם פוזחות החמרי, וכן
אמרו במדרש (ליקוט השוע תקע"ב) כי חסד
חספתי ולא זבח אמר הקב"ה חביב עלי חסד שאחם
גומלים חסד זה לזה יותר, מכל זבח שזבח שלמה
לפני אלק עולות יעלה שלמה פעם א' היה ר' יוחנן
בן זכאי וזכאי מהלך בירושלים והיה ר' יהושע
מהלך אחרינו אמר איך לנו על הבית שהוא חרב
מקום שמתכפרים בו עונותינו אמר לו בני אל
ידע לך כי יש לנו כפרה כיצא בה ואיזה זה
גמילות חסדים לכן נאמר כי חסד חפצתי ולא
זבח ואומר כי אמרתי עולם חסד יבנה ע"כ.
וכה ואומר כי אמרתי עולם חסד יבנה ע"כ.
וחל זה מפני כי בעל גמילות חסדים אין לו מדה
חמריית, רק יש לו זכור החומר וכוה מוכך
ומטהר את הגוף מן החטא כמו שהתבאר, ולפיכך
בחסד יכופר עון, ואמר כי חסד חפצתי שהוא
זכות של אדם שהוא קנין מעלה לאדם עצמו,
ולא זבח כי אין הזבח קנין מדה טובה וברואי
זה יורת חפץ הש"י מן הוכח, ומה שאמר האמת
ר"ל התורה שהיא אמת בה כפרת חטא, כי התורה
היא כפרת חטא לגמרי ואין צריך עליה וקרבן
וכמו שנתבאר למעלה בנתיב התורה ע"ש, וכן
אמרו בפרק קמא דברכות (ה' ב') ויתבאר
עוד בנתיב הסורים, ועוד כי ע"י התורה יש
לו ג"כ זכור השכלי ובשכל זה האמת מוכר כח
השכלי כאשר היה לו אמונת שקר, והנה שנים
אלו אמת וחסד שבהם טעם אחד, למה לאמנה
כי בעל גמילות חסדים מצד ששם השמחה והתעוררות

יש לו הזכות מן החטא כמו שאמרנו, ואמת יש
לו זכות שכלי ובוה יש לו סלוק העון שהיה לו
מצד השכל באמונת שקר, וכאשר הוא איש אמת
ויש לו זכות השכלי זהו זכור החטא שהיה לו
בכה ולשכלי, והוא מבואר:

ובפרק מצות חליצה (במות ק"א ע"א) אמר ר'
יוחנן מנין לגוד דין שיש עמו שבועה
שאינו נקיע שגא' לכן נשבעתי לבית אם
מתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה אמר רבא
בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא
בדברי תורה אכ"י אמר אבהו ובמנחה אינו
מתכפר אבל מתכפר הוא בגמילות חסדים, רבא
ואבי מדיבת עלי קאמו רבא דעסיק בתורה היה
ארבעין שנין אביי דעסיק בתורה ובג"ח היה
שתיין שנין ע"כ, פירוש דבר זה כי הכל מודים
שהתורה היא כפרה מן החטא כמו שאמרנו,
ולפיכך אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר, כי חטא
בני עלי היה שהיו רודפים אחר התורה החמריית,
ולפיכך בזבח ובמנחה שחובת התורה הוא גשמי
אינו מתכפר, אבל התורה השכלית היא סלוק
החמרי שנמנו התאוה בהו הוא מתכפר, ולאבי
בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא
בגמילות חסדים, שכמו שהתורה היא סלוק
החומר כך יש בג"ח זכור החמרי שבו התאוה
כמו שהתבאר, ולרבא מתכפר יותר בתורה כי
התורה היא שכלית לגמרי לכן הוא מסלק העון
שהוא מצד החמרי, ולאבי גמילות חסדים יותר
עדיף שגמילות חסדים הוא זכור הגוף שבו התאוה
החמריית שהיו נמשכים אחריו בני עלי, ונחלקות
שלהם הוא דבר עמוק מאוד, והו פירוש הכתוב
כי בחסד ואמת יכופר עון, ואין להאריך עוד:
מעלת החסד שהוא מתעלה ומתרחם למעלה.
ובפר"ק דברכות (ח' ע"א) הניא ר' נתן
אומר מיין שאין הקב"ה מנאס בתפלתן של יריים
שנא' הן אל כבוד לא ינאס וכתוב פדה בשלום
נפשי מקרב לי אמר דקב"ה כל העוסק בתורה
ובג"ח ומתפלל עם הצבור כאלו פדה לי ולבני
מבין האומות ע"כ, ורצו גם בזה שהשכינה עם
ישראל בגלותם ואף שאצלו ית' לא שייך שעבוד
מאחר כי שכונתו עם ישראל אשר אל בגלות
נאמר על הש"י כך, וכאשר יש קבוץ ישראל אל
הש"י כאשר הצבור מתפללים, דבר זה הוא יציאה

מן פיור ישראל אשר הם מורים בין האומות
והוא נחשב פדיון מבין האומות, ודע כי ענין
הגלות מה שיששראל הם בין האומות, דאף אם
הם אלק ביהוד נקראו מורים בין האומות, אמנם
כאשר הם מתפללים עם הצבור והם מתאספים
ומתקבצים אל ה' והו יציאה מן רשות האומות
והתעלות מביניהם שהם יוצאים מרשות האומות
אל ה', ועוד יש להם התרוממות והתעלות מן
האומות ע"י גמילות חסדים, כי ע"י ג"ח האדם
מתרומם ומתעלה, ועל דבר זה יש ראיות ברורות
אשרי זורעי על כל מיט משלחי רגל השור
משום רבי שמעון בן יוחאי מאי דכתיב
כאשר תבין אותו על עמקו.
והחומר כל העוסק בתורה וגמילות חסדים וזכה
לנחלת שני שבטים שני אשרי זורעי ואין זריעה
אלא צדקה שנא' ורעו לכם לצדקה, וקצרו לפי